

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

nefnasvid@althingi.is

Reykjavík, 27. apríl 2020

Mál: Frumvarp til fjárukalaga fyrir árið 2020 (724. mál), frumvarp til laga um fjárstuðning til minni rekstraraðila vegna heimfaraldurs kórónuveiru (725. mál) og frumvarp til laga um frekari aðgerðir til að mæta efnahagslegum áhrifum í kjölfar heimsfaraldurs kórónuveiru (726. mál)

Samtök atvinnulífsins (SA) vísa til tölvupósts fjárlaganefndar og efnahags- og viðskiptanefndar Alþingis frá 22. apríl 2020 þar sem óskað var umsagnar SA um ofangreind mál.

Frumvörpin er annar þakinn sem lagður er fram á rúmlega mánuði við afar sérstakar og fordæmalausar aðstæður í efnahagslífinu. Í þeim eru lagðar til nokkrar afmarkaðar breytingar á gildandi lögum sem lúta að tilteknum hluta mótvægisráðstafana stjórnvalda í tengslum við það áfall á efnahag landsins sem leiðir af heimsfaraldri COVID-19.

Talsverð óvissa ríkir í íslensku efnahagslífi um þessar mundir og mikilvægt að aðgerðir stjórnvalda séu almennar, skýrar og þjóni tilætluðum árangri.

Samtök atvinnulífsins fagna aðgerðum stjórnvalda en gera hins vegar níu athugasemdir við frumvörpin,

1. Stuðningslán - fyrir örfyrirtæki en lítil fyrirtæki skilin eftir
2. Jöfnun tekjuskatts - mikilvægt að gæta jafnræðis
3. Lokunarstyrkir óháð starfshlutfalli
4. Stuðningur við nýsköpunarfyrirtæki – til bóta en ganga mætti lengra
5. Nýsköpun ungs fólks
6. Átak til að fjölga tímabundnum störfum fyrir námsmenn
7. Aðlögun að breyttu umhverfi á líka við opinbera markaðinn
8. Matvælasjóður
9. Eftirlit

1. Stuðningslán ná aðeins til örfyrirtækja, lítil fyrirtæki skilin eftir

Að mati Samtaka atvinnulífsins eru stuðningslán með 100% ríkisábyrgð mikilvæg aðgerð og til þess fallin að styðja við þau örfyrirtæki sem aðgerðin nær til. Stuðningslánin ná hins vegar aðeins til lítills hluta viðskiptahagkerfisins sem vekur furðu í ljósi fyrri yfirlýsinga stjórnvalda um mikilvægi þess að verja störf í landinu með almennum aðgerðum.

Samtök atvinnulífsins gera tvær athugasemdir við útfærslu stuðningslána,

Í **fyrsta lagi** eru stuðningslán stjórnvalda kynnt á þeim forsendum að þau nái til lítilla og meðalstórra fyrirtækja. Samkvæmt lögum um ársreikninga eru eftirfarandi viðmið varðandi stærð fyrirtækja út frá hreinni veltu á ársgrundvelli.

- Örfyrirtæki með veltu undir 40 m.kr.
- Lítill fyrirtæki með veltu undir 1,2 ma.kr.
- Meðalstór fyrirtæki með veltu undir 6 ma.kr.
- Stór fyrirtæki með veltu yfir 6 ma.kr.

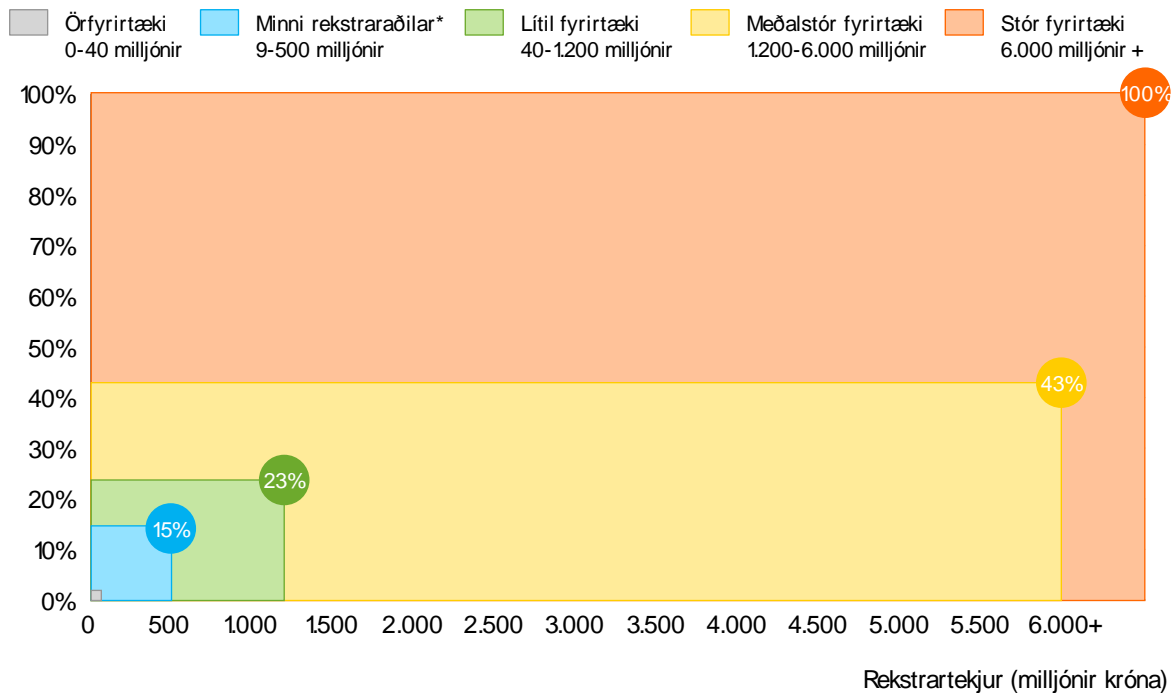
Eitt af þeim skilyrðum sem fyrirtæki þurfa að uppfylla til þess að geta fengið stuðningslán er að tekjur ársins 2019 hafi að lágmarki verið 9 m.kr. og að hámarki 500 m.kr. Því er ljóst að aðgerðin nær fyrst og fremst til örfyrirtækja og sætir furðu að stjórnvöld lýsi því beinlínis yfir að slík lán nái einnig til lítilla og meðalstórra fyrirtækja.

Ljóst er að COVID-19 faraldurinn hefur víðtæk áhrif á íslenskt atvinnulíf og líklega þyngra en í mörgum öðrum ríkjum vegna efnahagslegs mikilvægis ferðapjónustu í verðmætasköpun og fjölda starfa. Samkvæmt tölum frá Creditinfo úr ársreikningum fyrirtækja fyrir árið 2018 ná þessi lán aðeins til 15% viðskiptahagkerfisins miðað við ársveltu. Eftir standa því 85% viðskiptahagkerfisins sem lánin ná ekki til.

Stuðningslán eru hugsuð sem rekstrarlán til að aðstoða fyrirtæki í gegnum mjög erfiðara efnahagsaðstæður. Í ljósi þess hversu víðtæk áhrif COVID-19 faraldurinn hefur á íslenskt atvinnulíf er óheppilegt að horft sé fram hjá svo stórum hluta viðskiptahagkerfisins.

Uppsöfnuð velta eftir stærð fyrirtækja

Hlutfall af rekstrartekjum árið 2018

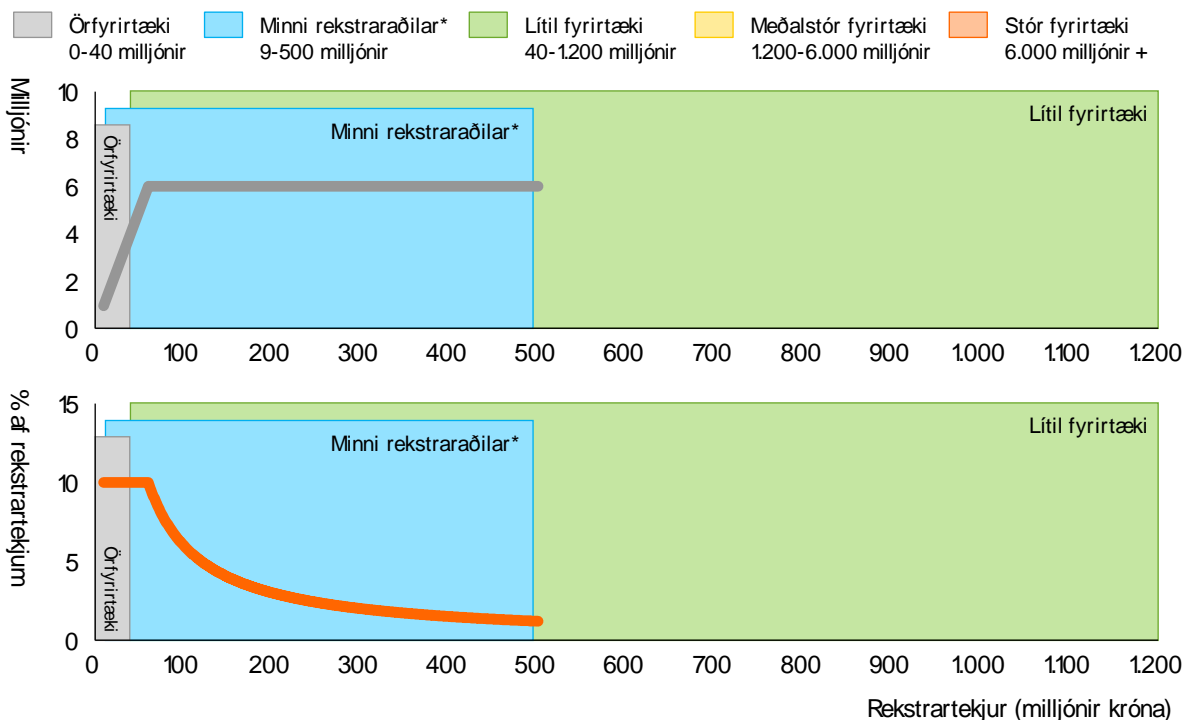

*Minni rekstraraðilar samkvæmt skilyrðum frumvarpsins, með tekjum undir 500 milljónir
Heimildir: Creditinfo

Í öðru lagi er hámarksfjárhæð lánsins 6 m.kr. og tiltekið að lánsfjárhæð geti ekki orðið hærri en 10% af tekjum rekstraraðila. Ekki verður betur séð en að slík skilyrði nýtist einkum örfyrirtækjum, með fáa starfsmenn, litla ársveltu og rekstrarkostnað í samræmi við stærð. Sem dæmi má nefna að fyrirtæki sem er með 500 m.kr. í ársveltu og uppfyllir skilyrði um stuðningslán getur tekið lán sem nemur rúmlega 1% af heildartekjum fyrirtækisins. Stuðningurinn fer fallandi fyrir öll fyrirtæki sem eru með ársveltu meiri en 60 m.kr. og á við um 97% fyrirtækja sem eru með ársveltu undir 500 m.kr.

Stuðningslán fyrir fyrirtæki sem orðið hafa fyrir a.m.k. 40% tekjusamdrætti í apríl

Milljónir króna og hlutfall af rekstrartekjum árið 2019

*Minni rekstraraðilar samkvæmt skilyrðum frumvarpsins, með tekjur undir 500 milljónir
Heimildir: Frumvarp um fjárstuðning til minni rekstraraðila vegna heimsfaraldur kórónuveiru

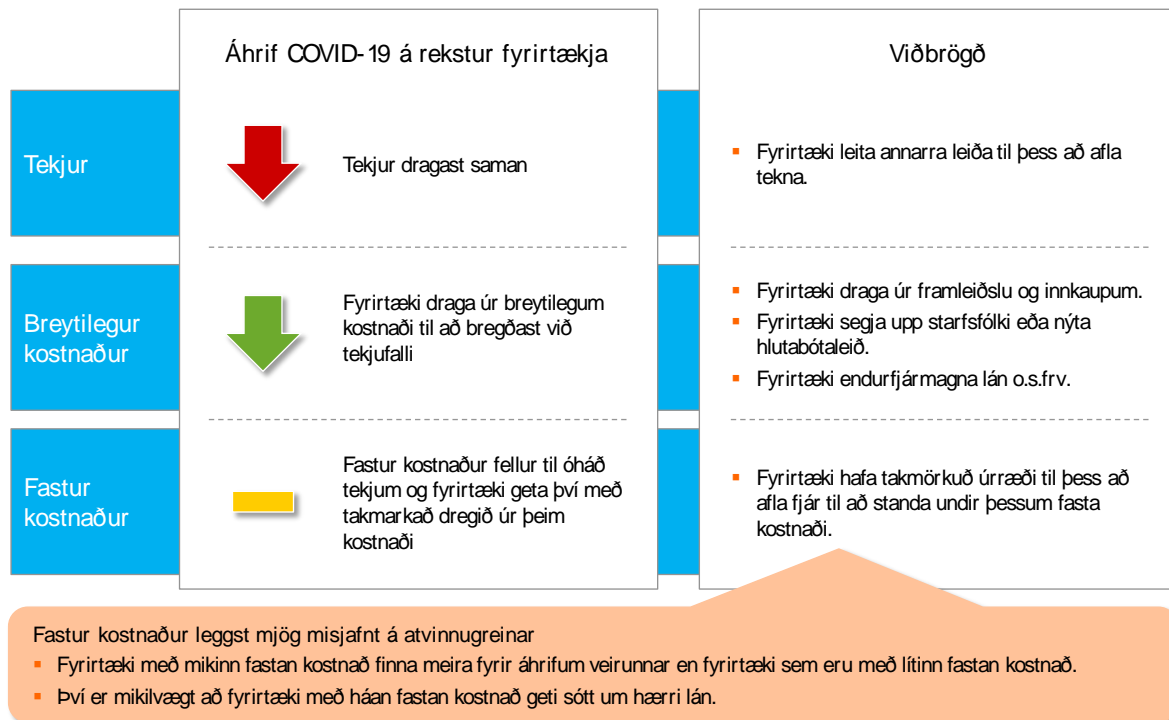
Samtök atvinnulífsins leggja til að tvær breytingar verði gerðar á skilyrðum stuðningslána,

- 1) Stuðningslán nái til fyrirtækja sem eru með tekjur undir 1,2 ma.kr.
- 2) Lánsfjárhæð taki mið af rekstrarkostnaði fyrirtækja í beinu hlutfalli við tekjufall, svo fremur sem tekjutapið er 40% eða meira.

Í viðauka er ítarleg útfærsla á tillögu SA.

Kostir ofangreindrar útfærslu er að aðgerðin er almennari og fjármunum er beint þar sem þörfin er mest. Lánsfjárhæð tekur mið af því hversu mikið tekjufallið er hjá hverju fyrirtæki og reiknast sem hlutfall af rekstrarkostnaði fyrirtækja. Þau fyrirtækja sem lenda í mestu tekjufalli og eru með háan fastan kostnað fá hærri lán en önnur sem standa frammi fyrir minna tekjufalli og eru með lágan fastan kostnað. Þá ná stuðningslánin einnig til lítilla fyrirtækja en ekki aðeins örfyrirtækja eins og gert er ráð fyrir í óbreyttri mynd.

Í ofangreindri tillögu er gengið út frá því að meðalstór og stærri fyrirtæki hafi kost á því að ganga í úrræði stjórnvalda varðandi brúarlánin, enn hafa slík lán hins vegar ekki komið til framkvæmda og þarf að leysa hið fyrsta. Mikilvægt er hins vegar að huga að samspili stuðningslána við brúarlánin. Eðlilegt væri ef stuðningslán og brúarlán yrðu háð hvoru öðru. Stuðningslánin yrðu þannig dregin frá ríkisábyrgð sem má veita hverju fyrirtæki með brúarlánnum.

2. Jöfnun tekjuskatts

Í 1. kafla frumvarps til laga um frekari aðgerðir til að mæta efnahagslegum áhrifum í kjölfar heimsfaraldurs kórónuveiru er að finna breytingu á lögum um tekjuskatt, nr. 90/2003. Í 1. gr. er lagt til að bæta við tveimur bráðabirgðaákvæðum, LIV og LV. sem gerir fyrirtækjum sem sjá fram á tap á yfirstandandi ári kleift að sækja um frekari frestun á greiðslu tekjuskatts þar til álagning næsta árs liggur fyrir. Þau geta þá lækkað skattkröfuna sem nemur reiknaðri skatteign af tapi ársins, að uppfylltum skilyrðum laganna. Hámark skatts sem heimilt verður að fresta greiðslu á er 20 millj. kr., þ.e. skattur af 100 millj. kr. skattstofni, hagnaði fyrra árs. Af fjárhæðarmörkum er ljóst að úrræðið snýr fyrst og fremst að litlum og meðalstórum fyrirtækjum.

Að mati SA ætti ekki að takmarka fjárhæð skatteignarinnar með þessum hætti. Þau fyrirtæki sem skiluðu miklum hagnaði á síðasta ári geta hæglega lent í miklu tapi í núverandi árferði. Ríkissjóður setti ekki þak á skattgreiðslur þeirra fyrirtækja í fyrra. Ákvæðið í núverandi mynd felur þannig í sér ómálefnalega mismunun sem er ekki fullnægjandi rökstudd. Í skattheimtu verður að ríkja jafnræði og því eðlilegt að fyrirtæki með meiri hagnað en 100 millj. kr. í fyrra og fer í mikinn taprekstur í ár geti tekið tapið út á einu ári í stað fleiri. Aðgerðin er tekjuhlutlaus fyrir ríkissjóð að frádregnum fjármagnskostnaði.

3. Fjárhæð lokunarstyrkja

Í 5. gr. frumvarpsins til fjárukalaga er fjallað um fjárhæð lokunarstyrkja. Fjárhæðin skal vera jafnhá rekstrarkostnaði rekstraraðila á tímabilinu 24. mars til 3. maí 2020. Styrkurinn getur þó ekki orðið hærri en 800 þúsund kr. á hvern launamann sem starfaði hjá rekstraraðila í febrúar 2020, þó að

hámarki 2,4 millj. á hvern rekstraraðila. Að mati SA er hámarksfjárhæðin of lág og tekur með takmörkuðu móti mið af þeirri alvarlegu stöðu sem fjöldi fyrirtækja stendur frammi fyrir eftir að hafa þurft að loka starfsemi sinni með öllu í tæpar sex vikur.

Í þessu samhengi er jafnframt einkennilegt að frumvarpið horfir ekki til þess í hvaða starfshlutfalli launamenn fyrirtækis eru við mat á hámarki styrkfjárhæðar. Félag með 3 starfsmenn í 50% starfi getur því fengið hámarksstyrk en félag með 2 starfsmenn í 100% starfi getur mest fengið 1,6 millj. Kr. Heppilegra og gagnsærra væri að miða við fjölda heilsársstarfa.

4. Stuðningur við nýsköpunarfyrirtæki

Í 2. gr. frumvarps til laga um frekari aðgerðir til að mæta efnahagslegum áhrifum í kjölfar heimsfaraldurs kórónuveiru eru lagðar til breytingar á lögum um stuðning við nýsköpunarfyrirtæki nr. 152/2009. SA fagna breytingunum og telja þær til bóta en telja að ganga megi lengra svo þær skili meiri árangri og leggja því til eftirfarandi breytingar:

- Að hækkun á þaki og endurgreiðsluhlutfalli taki gildi strax, fyrir rekstrarárið 2020, og að kapp verði lagt á að flýta útgreiðslum vegna ársins 2019.
- Að breytingar á 10. gr. verði ótímabundnar þannig að þær taki ekki aðeins til árána 2021 og 2022.
- Að sérstakur frádráttur frá álögðum tekjuskatti nemi allt að 35 hundraðshlutum af útlögðum kostnaði, að teknu tilliti til takmarkana samkvæmt 15. gr. sömu laga (nr. 152/2009). Fyrri hluti greinarinnar myndi hljóða svo eftir fyrrgreindar breytingar: „Nýsköpunarfyrirtæki sem er eigandi að rannsóknar- eða þróunarverkefnum sem hlotið hafa staðfestingu skv. 5. gr. á rétt á sérstökum frádrætti frá álögðum tekjuskatti sem nemur allt að 35 hundraðshlutum af útlögðum kostnaði vegna þessara verkefna enda sé um að ræða frádráttarbæran rekstrarkostnað í skilningi 1. mgr. 1. tölul. 31. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt.“ Með öðrum orðum er lagt til að „25 hundraðshlutum“ verði breytt í „allt að 35 hundraðshlutum“.
- Að hámark kostnaðar til útreiknings á frádrætti frá álögðum tekjuskatti hjá hverju fyrirtæki verði 1.100.000.000 kr. óháð því hvort um er að ræða aðkeypta rannsóknar- eða þróunarvinnu. Síðari hluti ákvæðis 10. gr. laga nr. 152/2009 myndi þannig hljóða svo: „Hámark kostnaðar til útreiknings á frádrætti hjá hverju fyrirtæki skal vera 1.100.000.000 kr. Þar af er heimilt að aðkeypt rannsóknar- og þróunarvinna nemi að hámarki 200.000.000 kr.“

5. Nýsköpun ungs fólks

SA fagna auknu framlagi til Nýsköpunarsjóðs námsmanna, sem er fyrir háskólanema í grunn- og meistaranámi, sem hefur reynst vel til að tengja nám við nýsköpunarstarf í fyrirtækjum.

SA vilja einnig vekja athygli á því að mjög gróskumikið nýsköpunarstarf fer fram í framhaldsskólum. Í Fyrirtækjasmiðju Ungra frumkvöðla stofna nemendur og reka eigin fyrirtæki auk þess að vinna að viðskiptahugmynd á 13 vikna námskeiði sem miðar að því að efla skilning þeirra á fyrirtækjarekstri. Þátttakendur fjármagna stofnun fyrirtækis með sölu hlutabréfa, ráða í stöðugildi og búa til ítarlega viðskiptaáætlun sem er hrint í framkvæmd og taka þátt í vörusýningu í Smáralind. Fyrirtækið er að

lokum gert upp með ársreikningi og skýrslu í lok tímabilsins. Framkvæmdin er höfð eins raunveruleg og kostur er. Höndlað er með peninga og nemendum veitt ábyrgð til mikilvægrar ákvarðanatöku.

Samkvæmt þeim sem þekkja vel til nýsköpunarstarfs í landinu almennt og Fyrirtækjasmíðjunnar eru mörg þessara verkefna þess eðlis að alvöru fyrirtæki gætu komið út úr því og nemendur þeirra eru tilbúnir til að halda áfram með þau. Fjárveitingar úr einhvers konar sjóði kæmi sér vel og væri til þess fallið að skapa störf. SA leggja því til að stofnaður verði sjóður sem þessir nemendur geti sótt í að eða sjóður sem fyrir er verði útvíkkaður í þessum tilgangi með auknu fjármagni.

6. Átak til að fjölga tímabundnum störfum fyrir námsmenn

Í frumvarpi til fjárukalaga er gert ráð fyrir 2.200 m.kr. framlagi til sérstaks átaks til að fjölga tímabundnum stöfum fyrir námsmenn 18 ára og eldri á komandi sumri þar sem þeir eigi engan eða takmarkaðan rétt til atvinnuleysisbóta. Þetta átak takmarkast við samvinnu Vinnumálastofnunar og félagsmálaráðuneytis við stofnanir ríkisins og sveitarfélög. Stefnt er að því að með átakanu verði til 3.000 tímabundin störf hjá ríkisstofnunum og sveitarfélögum.

SA vilja koma því á framfæri að undirstaða verðmætasköpunar í landinu er hjá fyrirtækjum á almennum markaði og í eigu einkaaðila. Það sætir því furðu að þetta samstarf nái ekki til einkafyrirtækja en það er ljóst að sum þeirra þurfi að ráða inn tímabundna starfskrafta í sumar vegna sumarleyfa starfsfólks. Einnig er líklegt að mörg fyrirtæki sleppi því að ráða inn sumarfolk vegna bágrar fjárhagslegrar stöðu og velji fremur að draga úr þjónustu í sumar. Með þessari aðgerð væri því hægt að hvetja fyrirtæki til þess að ráða námsmenn og auka þannig enn frekar á fjölbreytni þeirra starfa sem námmönnum stendur til boða í sumar. Þar að auki myndi þetta aðstoða fyrirtæki við að halda uppi starfsemi og þjónustustigi í sumar á meðan starfsfolk þeirra er í sumarleyfum.

7. Aðlögun að breyttu umhverfi á líka við um opinbera markaðinn

Óhjákvæmilega mun efnahagssamdrátturinn hafa mikil áhrif á rekstur ríkissjóðs og útlit fyrir halli á rekstri ríkissjóðs í ár verði meiri heldur en mældist að meðaltali á árunum 2008-2010.

Íslenskt atvinnulíf glímir við efnahagsskell sem er án allra fordæma og það mun taka nokkur ár að vinna upp framleiðslutapið. Ríkissjóður getur ekki brugðist við versnandi efnahagshorfum, tekjufalli og auknum útgjöldum með hækkun skatta og gjalda á íslenskt atvinnulíf til að standa undir samneyslunni líkt og gert var í kjölfar bankahrunsins. Ísland er háskattaríki í alþjóðlegum samanburði og frekari skattahækkanir á verulega laskað atvinnulíf er aðeins til þess fallið að dýpka efnahagssamdráttinn. Aukin hagræðing í ríkisrekstri er nauðsynleg og verður verkefni næstu missera þegar faraldurinn hefur gengið yfir. Stöðugt þarf hins vegar að horfa til þeirra fjármuna sem ríkissjóður hefur úr að spila hverju sinni. SA hvetja stjórnvöld til að horfa til þeirrar stöðu sem nú er uppi og finna allar mögulegar leiðir til að draga úr útgjöldum og hagræða í rekstri.

Í ljósi þessa lýsa Samtök atvinnulífsins yfir vonbrigðum enn á ný yfir því að engin hagræðingarkrafa er sett á ríkisstofnanir í frumvarpi til fjárukalaga. Opinberir markaðurinn eins og hinn almenni þarf að aðlagast breyttu efnahagsumhverfi.

8. Matvælasjóður

Að lokum vilja Samtök atvinnulífsins benda á að í frumvarpi til fjárukalaga er gert ráð fyrir 500 m.kr. framlagi til (nýs) Matvælasjóðs auk þess sem þegar hefur verið samþykkt til AVS-sjóðsins og Framleiðnisjóðs landbúnaðarins og 1150 m.kr. framlagi til (nýs) fjárfestingasjóðs, Kríu. Stofnun beggja sjóðanna er til umfjöllunar á Alþingi (mál 711 og 728).

Samtök atvinnulífsins styðja þessi ákvæði frumvarps til fjárukalaga enda hafa þau lýst stuðningi við stofnun beggja sjóða og nauðsynlegt að tryggja fjármagn til að sjóðirnir nái markmiðum sínum og efli þannig nýsköpun, þróun og verðmætasköpun í atvinnulífinu.

Samtök atvinnulífsins telja þessar breytingar afar mikilvægar og styðja þær.

9. Eftirlit

Í 19. gr. frumvarps til laga um fjárstuðning til minni rekstraraðila vegna heimsfaraldurs kórónuveiru er lagt til að nefnd sem ráðherra skipar á grundvelli 2. mgr. ákvæðis til bráðabirgða II í lögum um ríkisábyrgðir, nr. 121/1997 hafi eftirlit með framkvæmd III. kafla frumvarpsins. Í 19. gr. er jafnframt vísað í 3. mgr. bráðabirgðaákvæðis II. Í 24. gr. frumvarpsins má finna breytingar á lögum nr. 121/1997 þar sem lagt er til að nýju bráðabirgðaákvæði verði bætt við lögin. Ákvæðið hefur hins vegar hvorki 2. né 3. mgr. og þar er ekki fjallað um eftirlitsnefnd skipaða af ráðherra. Vegna þeirra mistaka er ómögulegt fyrir SA að taka afstöðu til þess hvernig eftirliti með lögnum mun vera háttað.

Lokaorð

Starfsmenn SA eru hér eftir sem hingað til reiðubúnir að svara öllum frekari spurningum og koma á framfæri öllum frekari gögnum vegna málsins.

Virðingarfyllt,
f.h. Samtaka atvinnulífsins

Halldór Benjamín Þorbergsson

Viðauki. Ítarleg útfærsla á tillögu SA varðandi stuðningslán til fyrirtækja

Stuðningslán eiga það sammerkt með áður kynntum brúarlánum að þau eru eins konar rekstrarlán til að aðstoða fyrirtæki í gegnum tímabundinn lausafjórvara. Mikilvægt er að úrræði stjórnvalda séu markviss og almenn.

Samtök atvinnulífsins leggja því til að tvær breytingar verði á skilyrðum stuðningslána,

- 1) Stuðningslán nái til fyrirtækja sem eru með tekjur undir 1,2 ma.kr.
- 2) Lánsfjárhæð taki mið af rekstrarkostnaði fyrirtækja í beinu hlutfalli við tekjufall, svo fremur sem tekjutapið er 40% eða meira.

Fyrirtæki sem sýna fram á að minnsta kosti 40% tekjutap á 60 daga tímabili frá 1. mars – 30. september geta sótt um lánið. Aðgerðin er einföld og gagnsæi mikið. Í stað þess að upphæð lánsins miðist við tekjur fyrra árs eða hámarks 6 milljóna króna eins og lagt er til í frumvarpinu leggja Samtök atvinnulífsins til að upphæð lánsins ráðist af föstum kostnaði fyrirtækisins í beinu hlutfalli við tekjufallið.

$$\text{Lán} = (\text{Tekjutap á 60 dögum frá 1. mars} - 30. september) \\ * (\text{fastur kostnaður á sama tímabili})$$

Dæmi:

Ef fyrirtæki verður fyrir 40% tekjutapi og fastur kostnaður þess er t.d. ein milljón króna á þessu tveggja mánaða tímabili verður fjárhæðin sem viðkomandi fyrirtæki getur fengið lánað.

$$40\% * 1.000.000 \text{ kr.} = 400.000 \text{ kr.}$$

Með þessu móti ræðst upphæð láns af annars vegar tekjutapi fyrirtækisins yfir tímabilið og hins vegar hversu hár fastur kostnaður fyrirtækið ber. Fastur kostnaður er mishár eftir atvinnugreinum og atvinnugreinar því misvel í stakk búnað til að takast á við mikinn tekjusamdrátt af völdum heimsfaraldursins. Að mati Samtaka atvinnulífsins er því þessi leið æskilegri og til þess fallin að styðja betur við fyrirtæki í gegnum mesta samdráttinn. Þá nær aðgerðin einnig til lítilla fyrirtækja.

Fastur kostnaður leggst misþungt á fyrirtæki eftir atvinnugreinum

Fastur kostnaður sem hlutfall af rekstrartekjum árið 2018

Atvinnugrein	Örfyrirtæki (1-9 starfsmenn)	Lítill fyrirtæki (10-49 starfsmenn)
Byggingarstarfsemi og mannvirkjagerð	16%	12%
Einkennandi greinar ferðapjónustu	23%	21%
Fiskveiðar og fiskeldi	21%	18%
Flutningar og geymsla	16%	17%
Framleiðsla	18%	16%
Heild- og smásala ¹	5%	5%
Leigustarfsemi og ymis sérhæfð þjónusta	18%	19%
Sala, viðgerðir og viðhald á vélknúnum ökutækjum	13%	11%
Sérfræðileg, vísindaleg og tæknileg starfsemi	24%	45%
Upplýsingar og fjarskipti	25%	22%
Önnur heild- og smásala	13%	12%
Önnur þjónusta og iðnaður ²	22%	24%

¹Heild- og smásala með lyf, lækningavörur, matvöru (og aðrar nauðsynjar)

²Félagasamtök og önnur þjónusta, Námuþróftur o.s.frv., gisting og veitingar utan ferðapjónustu, vatnsveita og fráveita

³Rekstrarliðir til stofns fasts kostnaðar: 100% af föstum kostnaði auk vaxtagjalda, 50% af rekstarkostnaði sem er ekki hægt að skipta í fastan og breytilegan kostnað

Gera má ráð fyrir því að með því að útvíkka tekjuviðmið þeirra fyrirtækja sem geti sótt um lán upp í 1,2 milljarð og að lánsfjárhæðin taki mið af föstum kostnaði fyrirtækjanna má gróflega áætla að umfangið geti orðið allt að 12 milljarða króna.